

هنرهای سنتی ایران در یک نگاه

دکتر حسین یآوری

(استاد دانشگاه در رشته‌های مدیریت و هنر)

مهندس فاطمه عرفانی

(کارشناس ارشد صنایع دستی و مدرس)

سرشناسه
عنوان و نام پدید آور : هنرهای سنتی ایران در یک نگاه /
تألیف حسین یآوری، فاطمه عرفانی
مشخصات نشر : تهران: آذر، ۱۳۹۲ .
مشخصات ظاهری : ۳۹۰ ص
شابک : ۷-۵۵-۶۸۶۲-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی : فیپا
موضوع : منابع دستی- ایران
شناسه افزوده : عرفانی، فاطمه، ۱۳۳۸
رده بندی دنگره : ۱۳۹۲ ۹۲۵ ی ۱۰۷ TT
رده بندی دیویی : ۷۴۵/۵۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی : ۳۲۵۷۴۸۸

هنرهای سنتی ایران در یک نگاه

تألیف: دکتر حسین یآوری - مهندس فاطمه عرفانی
ناشر: انتشارات آذر
ناشر همکار: انتشارات سیمای دانش
چاپ: اول / ۱۳۹۲
تیراژ: ۱۱۰۰ نسخه
طراح جلد: سعید سلیمی
حروفچینی: موسسه مهراد
لینوگرافی: ندا ۷۷۶۸۳۵۸۳
چاپ: فرشیه
صحافی: یکتافر
شابک: ۷-۵۵-۶۸۶۲-۹۶۴-۹۷۸
قیمت: ۲۳۰۰۰۰ ریال

کلیه حقوق این اثر برای انتشارات سیمای دانش محفوظ است.

انتشارات سیمای دانش: خیابان انقلاب، ابتدای خیابان ۱۲ فروردین
پلاک ۳۱۸ - تلفن: ۶۶۴۶۴۷۷۹
انتشارات آذر: ۶۶۴۶۵۸۳۰
فروشگاه سیمای دانش: ۶۶۴۶۰۵۴۵
کتابفروشی عصر دانش: ۶۶۴۹۳۷۰۱
کتابفروشی پرهام: ۶۶۴۶۸۲۳۵

اگر ایران به سنت‌های خود وفادار باشد و گشاده‌دستانه به گردآوری
آگاهی‌ها و طرح‌هایی که برای تصویب مردم ارایه خواهد شد (و دو عنصر
اساسی هنر است) یاری کند، ثابت خواهد کرد که کشوری جاودان است و
هیچ حادثه‌ای، روح بزرگ ایرانی را خاموش نخواهد کرد و اگر این کار با
شکیبایی و ایمان آمیخته شود، ایران روزگار بزرگی و خدمت به جهان را
دوباره آغاز خواهد کرد.

خداحافظ، ایران

آرتور اپهام پوپ

Arthur Upham Pope

فهرست مطالب

۵۸.....	باشلق بافی	۱۱.....	پیشگفتار
۵۹.....	بافتنی‌های سستی	۱۳.....	مقدمه
۶۱.....	بامبو بافی	۱۵.....	فصل اول: کلیات
۶۲.....	بُخارا دوزی	۳۰.....	آجر کاری
۶۳.....	برجسته دوزی	۳۱.....	آجیده بافی (آجیده ی گیره)
۶۳.....	بُرُقَع سازی	۳۲.....	آجیده دوزی (پنبه دوزی - لایه دوزی)
۶۵.....	بَرک بافی	۳۴.....	آلاچیق
۶۶.....	بُرُکَنه دوزی	۳۵.....	آویزه دوزی
۶۷.....	بَرودَنری دوزی	۳۶.....	آهک بُری (ساروج بُری)
۶۸.....	بندری دوزی	۳۷.....	آینه دوزی
۶۹.....	بوریا بافی	۳۸.....	آینه کاری
۶۹.....	بوزو (رانک و چوخه)	۳۹.....	ابریشم بافی
۷۰.....	بیلیش دوزی (قزاق دوزی)	۴۰.....	ابریشم دوزی
۷۱.....	پایه ماشه	۴۱.....	ابریشم کشی
۷۲.....	پتو بافی	۴۲.....	أجاق قَرّاقی
۷۳.....	پَنه دوزی (سلسله دوزی)	۴۲.....	احجام چوبی سستی
۷۴.....	پرده بافی (تيجير - پوشيه)	۴۳.....	احجام سنگی
۷۵.....	پَریوار بافی	۴۵.....	احجام فلزی سستی
۷۶.....	پَریوار دوزی	۴۵.....	أهرامی بافی
۷۷.....	پلاس بافی	۴۶.....	أجرامی بافی (پزدي بافی)
۷۸.....	پَن بافی	۴۷.....	أرسی سازی
۷۹.....	پویشمین	۴۸.....	ارغوان بافی
۸۰.....	پوستین دوزی	۴۹.....	أرَمک بافی
۸۱.....	پولک دوزی	۵۰.....	أسپند بافی
۸۲.....	پيله دوزی	۵۱.....	اشک دوزی
۸۳.....	تاچه بافی	۵۲.....	افزار فلزی (افزار کشاورزی، جنگ و شکار)
۸۴.....	تخت کشی گیوه (أجیده، لته ای وچرمی)	۵۳.....	ایزار
۸۶.....	تذهیب	۵۴.....	أیی بافی (دولایه بافی)
۸۷.....	تراش سنگ‌های قیمتی و نیمه قیمتی	۵۵.....	باتیک (چاپ کلاقه ای)
carving semi-precious gems (sanghaych gheimati)		۵۶.....	بادبزن بَمپور
۸۷.....	Gemstone	۵۷.....	بادله دوزی (تَلّی بافی)
۸۷.....	تراش شیشه		

۱۲۶.....	حَضایه بافی.....	۸۸.....	تَرکه بافی (سبِ بافی).....
۱۲۷.....	حکاکی (تراش) پشت آینه.....	۸۹.....	ترمه بافی.....
۱۲۸.....	حکاکی روی سنگ.....	۹۰.....	تسبیح سازی.....
۱۲۹.....	حکاکی روی فلز.....	۹۱.....	تسمه دوزی.....
۱۳۰.....	حمام سَری (جاجیمچه).....	۹۲.....	تَشعیر .....
۱۳۰.....	حوربافی.....	۹۳.....	تَفَرشی دوزی.....
۱۳۱.....	حوله بافی.....	۹۵.....	تور دوزی.....
۱۳۲.....	خاتم کاری.....	۹۵.....	جاجیم بافی.....
۱۳۳.....	خاتمی دوزی.....	۹۷.....	جُل اسب.....
۱۳۴.....	خاصه دوزی.....	۹۸.....	جلد سازی (تجلید).....
۱۳۵.....	خراطی چوب.....	۹۹.....	جُستده کاری.....
۱۳۷.....	خراطی سنگ.....	۱۰۰.....	جوراب بافی.....
۱۳۸.....	خِرینک بافی.....	۱۰۲.....	جُوک کاری.....
۱۳۹.....	خرمهره سازی.....	۱۰۳.....	جَهله ساتری.....
۱۴۰.....	خورجین بافی.....	۱۰۴.....	جیم بافی.....
۱۴۱.....	خوس بافی.....	۱۰۵.....	چاپ سنگی.....
۱۴۲.....	خوس دوزی.....	۱۰۷.....	چادر شب بافی.....
۱۴۳.....	خوسنویسی.....	۱۰۸.....	چاروق دوزی.....
۱۴۴.....	دارایی بافی (ایکات).....	۱۰۹.....	چاقوسازی.....
۱۴۶.....	دانه دوزی.....	۱۱۱.....	چَنَبری بافی.....
۱۴۷.....	دریش دوزی.....	۱۱۱.....	چَرخ بافی.....
۱۴۸.....	دندان (کره خورد).....	۱۱۳.....	کاری (صنایع دستی چرم) چرم.....
۱۴۹.....	دوانگری.....	۱۱۴.....	چشمه دوزی (سَکمه دوزی).....
۱۴۹.....	دور دوزی.....	۱۱۴.....	چَفیه بافی.....
۱۵۰.....	دوره چین بافی (وارونه بافی).....	۱۱۵.....	چَلنگری - آهنگری سَتی.....
۱۵۱.....	ذه یک دوزی (برجسته دوزی).....	۱۱۶.....	چَم بافی.....
۱۵۲.....	رفوگری.....	۱۱۷.....	چَموش دوزی.....
۱۵۴.....	رَند بافی.....	۱۱۸.....	چَنته بافی.....
۱۵۵.....	رنگری سَتی.....	۱۱۹.....	چوخه بافی.....
۱۵۶.....	رویه ی گیوه بافی.....	۱۲۰.....	چوقا بافی (جوخا).....
۱۵۷.....	زرتشتی دوزی.....	۱۲۱.....	چِیغ بافی.....
۱۵۸.....	زرک دوزی (ساتن دوزی).....	۱۲۲.....	خجاری سَتی (سنگ تراشی).....
۱۵۹.....	زره بافی.....	۱۲۳.....	خَرَمی بافی.....
۱۶۰.....	زری بافی.....	۱۲۵.....	حصیر بافی (بوریا بافی).....

۱۹۷.....	سیاه دوزی ترکمن (شاهکوه).....	۱۶۱.....	زَغَره دوزی.....
۱۹۸.....	سیاه دوزی سیستان.....	۱۶۲.....	زُمود گری.....
۱۹۹.....	سیس بافی.....	۱۶۲.....	زنگال بافی.....
۲۰۰.....	شال ترمه بافی.....	۱۶۳.....	زیلو بافی.....
۲۰۱.....	شبکه دوزی.....	۱۶۴.....	زین سازی.....
۲۰۲.....	شَرَفه دوزی.....	۱۶۵.....	زیورآلات سستی.....
۲۰۳.....	شَغَر بافی.....	۱۶۶.....	ژنده بافی.....
۲۰۳.....	شُک بافی.....	۱۶۷.....	ژوردوزی.....
۲۰۴.....	شُک دوزی.....	۱۶۸.....	ساجیم بافی.....
۲۰۵.....	شَمَد بافی.....	۱۶۹.....	ساخت سازهای سستی.....
۲۰۶.....	شَمسه دوزی.....	۱۷۰.....	سبد بافی.....
۲۰۸.....	شیردنگ بافی.....	۱۷۱.....	ستاره دوزی.....
۲۰۹.....	شیرکی پیچ.....	۱۷۲.....	ستراجی سستی.....
۲۱۰.....	شیشه برمه بافی.....	۱۷۳.....	سترافی دوزی.....
۲۱۱.....	شیشه گری فوتی.....	۱۷۴.....	سترانداز بافی.....
۲۱۲.....	صحافی سستی.....	۱۷۵.....	سیرمه دوزی.....
۲۱۳.....	صدف دوزی.....	۱۷۶.....	سرامیک با نقاشی زیرلغابی.....
۲۱۳.....	صنایع دستی دریایی.....	۱۷۷.....	سرامیک.....
۲۱۵.....	ضریح سازی.....	۱۷۹.....	سفال مینایی.....
۲۱۶.....	طراحی دستی (طراحی فرش و-).....	۱۸۰.....	سفال نقش برجسته.....
۲۱۷.....	ظریف دوزی.....	۱۸۱.....	سفالگری.....
۲۱۷.....	غبا بافی.....	۱۸۲.....	سفره ی آردی.....
۲۱۸.....	عروسک بافی.....	۱۸۳.....	سفره کُردی.....
۲۱۹.....	غریض بافی.....	۱۸۴.....	سُکمه دوزی.....
۲۲۰.....	علامت سازی (عَلم سازی).....	۱۸۵.....	سبکه دوزی (اشرافی دوزی).....
۲۲۱.....	فتیله دوزی.....	۱۸۶.....	سلسله دوزی.....
۲۲۲.....	فَرَت بافی (تَن بافی).....	۱۸۷.....	سنگ تراشی.....
۲۲۳.....	فیروزه کوبی.....	۱۸۹.....	سیواس بافی.....
۲۲۵.....	قالی بافی.....	۱۹۰.....	سوخت روی چرم.....
۲۲۶.....	قالی گل برجسته.....	۱۹۱.....	سوخت روی چوب.....
۲۲۷.....	قَطَاعی (کاغذ و پارچه).....	۱۹۲.....	سوزن دوزی بلوچ.....
۲۲۸.....	قفل سازی.....	۱۹۳.....	سوزن دوزی ترکمن.....
۲۳۰.....	قَلاب بافی.....	۱۹۴.....	سوزننوزی (رودوزیها).....
۲۳۱.....	قَلاب دوزی (رشتی دوزی).....	۱۹۶.....	سیاه چادر بافی.....

۲۶۷	گنج بری سنتی	۲۳۲	قلابدوزی اصفهان
۲۶۸	گچمه بافی	۲۳۴	قلمزنی
۲۶۹	گرگور بافی	۲۳۵	قلمکار چاپ مهری
۲۷۰	گره چینی	۲۳۶	قلمکار نقاشی
۲۷۱	گری بافی - پی تاو	۲۳۷	قناویز بافی
۲۷۲	گل اشرفی دوزی	۲۳۷	قواره بری (اسلیمی بری)
۲۷۳	گل بُری	۲۳۹	قبطان دوزی
۲۷۴	گلادتون دوزی (بادل دوزی - تلی بافی)	۲۴۰	کاربندی
۲۷۵	گلادتون سازی	۲۴۱	کارت بافی
۲۷۷	گلدوزی اصفهان (ترمه دوزی اصفهان)	۲۴۲	کاشی زرین فام
۲۷۸	گلیچ بافی	۲۴۳	کاشی کاری سنتی
۲۷۹	گلیم	۲۴۴	کاشی مشبک
۲۸۰	گلیم بافی «دورو»	۲۴۵	کاشی مُعرق
۲۸۱	گلیم سوزنی	۲۴۵	کاشی مُعقلی
۲۸۲	گلیم گل برجسته	۲۴۶	کاشی مینایی
۲۸۳	گندمی دوزی	۲۴۷	کاشی هفت رنگ
۲۸۴	گیوه بافی	۲۴۸	کاغذسازی سنتی
۲۸۵	گیوه چینی (رویه چینی گیوه)	۲۵۰	کانوا دوزی
۲۸۷	گیوه دوزی	۲۵۱	کیو بافی
۲۸۸	لاک ترافی	۲۵۲	کیمیه دوزی
۲۸۹	لانه رجبوری دوزی	۲۵۳	کندوی منقوش
۲۹۰	لباس های محلی	۲۵۴	کُرباس بافی
۲۹۲	لچک دوزی	۲۵۵	کُردی دوزی
۲۹۳	لنذر دوزی (تکه دوزی)	۲۵۶	کلاغی
۲۹۴	لُنگ بافی	۲۵۷	کلاه نمدی
۲۹۵	لی بافی	۲۵۸	کَم دوزی (کَمان دوزی - کَمه دوزی)
۲۹۶	ماشته بافی (مُشته بافی)	۲۵۹	کمند دوزی
۲۹۷	مِتکاذین (گلیمچه در متکاذین)	۲۵۹	کنده کاری چوب
۲۹۸	مَتَن دوزی	۲۶۱	کوب بافی
۲۹۸	میجری سازی	۲۶۲	کوفته گری (طلاکوبی روی فولاد و...)
۳۰۰	مجسمه های مومی	۲۶۳	کولبارچه
۳۰۱	مُحَرَق (چوب ونی)	۲۶۴	کیسه بافی
۳۰۲	مخمل بافی	۲۶۵	گالی بافی
۳۰۳	مداخله بافی	۲۶۶	گبه بافی

۳۴۰	نازک کاری چوب	۳۰۴	مَرَس بافی
۳۴۱	نخ ریزی سنتی	۳۰۵	مُرَصَّع دوزی (سنگ دوزی)
۳۴۲	نساجی سنتی	۳۰۵	مُرَصَّع کاری
۳۴۴	نقاشی پشت شیشه	۳۰۶	مُروار بافی
۳۴۵	نقاشی روی ابریشم	۳۰۷	مروارید دوزی
۳۴۵	نقاشی روی چرم	۳۰۸	مسگری (مس چکشی)
۳۴۶	نقاشی روی شیشه	۳۱۰	مَسَنَد بافی
۳۴۷	نقاشی روی صدف	۳۱۱	مُشَبَّک چوب
۳۴۸	نقاشی سنتی دیواری	۳۱۲	مُشَبَّک دوزی
۳۴۹	نقاشی قهوه خانه‌ای	۳۱۳	مُشَبَّک سنگ
۳۵۱	نقاشی گل و مرغ	۳۱۴	مُشَبَّک فلز
۳۵۲	نقاشی و حکاکی روی استخوان، پوست تخم شترمرغ ...	۳۱۵	مُضاعف دوزی
Bone carving and Painting (hakaki roych		۳۱۶	مصنوعات چرمی
۳۵۲	ostokhan)	۳۱۷	مُعَرَّق چرم
۳۵۳	نقده دوزی	۳۱۸	مُعَرَّق چوب
۳۵۴	نقش اندازی ضربی روی چرم	۳۲۰	مُعَرَّق سنگ
Multiplicative set role on Leather (naghsh andazi		۳۲۱	مُعَرَّق شیشه (شیشه خانه بندی)
۳۵۴	roych charm)	۳۲۲	مُعَرَّق - مُنَبَّت چوب
۳۵۵	نقش دوزی	۳۲۳	مغزی دوزی
۳۵۶	نقشه کشی فرش	۳۲۳	مَقَرَّش
۳۵۷	نگارگری ایرانی	۳۲۴	مَقَرَّس کاری
۳۵۸	نمذمانی	۳۲۶	مَقَبَّعه بافی
۳۵۹	نمکدان بافی	۳۲۷	ملیله دوزی
۳۶۰	نوار بافی علی آباد کبول	۳۲۸	ملیله سازی
۳۶۱	نوار دوزی سیستان و بلوچستان	۳۲۹	مهمقان دوزی
۳۶۲	نیک بافی	۳۳۰	مُنَبَّت کاری چوب
۳۶۳	وَرشو سازی	۳۳۲	منجوق دوزی
۳۶۴	گلیم ورنی (ورنی بافی)	۳۳۳	منگوله دوزی (شرابه دوزی)
۳۶۵	وَریس بافی (طناب بافی)	۳۳۴	موج بافی
۳۶۶	همجوشی شیشه یا فیوز گلاص	۳۳۵	مَهله سازی
۳۶۷	یراق دوزی	۳۳۶	مینا کاری
ضمیمه‌ی شماره یک: مواد و مصالح رودوزی‌های سنتی		۳۳۷	مینای خانه بندی
۳۶۹	ایران	۳۳۸	مینای مُرَصَّع
۳۷۳	ضمیمه‌ی شماره دو: رابطهای شماری	۳۳۹	مینای نقاشی

پیشگفتار

بی‌شک حیات هر قوم و ملتی به فرهنگ و دانش آن بستگی دارد و این‌که آنان تا چه حد از علم و تمدن بهره داشته‌اند، نقش مؤثری در افتخارات آن قوم و ملت دارد و این افتخار حاصل نمی‌شود جز آن‌که در میان آن قوم، بزرگان و علما و دانشمندانی پا به عرصه‌ی ظهور نهاده باشند.

ایران در میان کشورهای مطرح در زمینه‌ی هنرهای سنتی (چین، هند، بنگلادش، ترکیه، پاکستان، مالزی) بالاترین رتبه را از لحاظ تعدد رشته و محصول صنایع دستی در جهان را داراست. این موضوع به علت تنوع وضعیت آب و هوایی، جغرافیایی، وجود اقوام مختلف و از همه مهم‌تر مردمی هنرمند است که از یک قطعه مس، چوب، سنگ، و ... فرآورده‌ای تولید می‌کنند که گاه از قیمت هم وزن طلای خود نیز گران‌بها تر است. این تنوع و گوناگونی بالغ بر ۲۹۰ رشته تخمین زده شده است. بعضی از این رشته‌ها از رواج خوبی برخوردار است، برخی کمتر و پاره‌ای هم منسوخ شده یا در حال منسوخ شدن است.

معرفی این (حدود) ۲۹۰ رشته‌ی هنرهای سنتی ایران، کاری است که با نوشتن پیش‌نویس این کتاب از سال ۱۳۸۴ آغاز شد. پیش‌نویس به استادان و استادان فن ارسال شد، و نظر خواهی شد و ماحصل آن است که در پیش‌رو دارید.

طی سالهای متمادی که در حیطه‌ی صنایع دستی به تحصیل، و تحقیق، تدریس و نگارش مشغول بوده‌ایم، کتب مختلفی که توسط ایران‌شناسان به چاپ رسیده را مشاهده کردیم که بعضاً بسیار غنی و با عکس‌های زیبا تهیه شده و حاصل کار استادانی بوده که زحمات فراوانی نیز کشیده‌اند که از اکثر آنها در این کتاب استفاده کرده‌ایم، ولی جای کتابی که تک تک رشته‌های هنرهای سنتی را در حد اختصار و ایجاز و البته با دقت و به دور از اشکال معرفی کند خالی نبود. بنابراین با توجه به خلاء و نیاز موجود، اقدام به نگارش کتاب حاضر شد. این کتاب به گونه‌ای طراحی شده که برای هر رشته فقط یک صفحه در نظر گرفته شده و در این یک صفحه هم، نیمی مطلب و نیم دیگر به تصویر اختصاص داده شده است. نیمی مطلب، حاوی اطلاعاتی همچون: نام رشته، تلفظ، نام انگلیسی، تاریخچه، وجه تسمیه، روش تولید، مواد اولیه، طرح و رنگ بندی، نقوش مورد استفاده، شهر یا استان(های) محل تولید، استادان شاخص، موارد مصرف و روش نگهداری است. نیمی اختصاص یافته به عکس حاوی یک یا چند عکس از فرآورده است. در ذیل هر صفحه نیز نام گروه و استان(ها) و محل خاص تولید گنجانده شده است.

به جد اعتقاد داریم که مطالب این کتاب کامل نیست و بدین وسیله دست یاری به سوی هر صاحب‌نظری که بتواند این مجموعه را غنی و تکمیل کند دراز کرده نظرات، انتقادات و رهنمودهای کارشناسان را صمیمانه ارج نهاده و با خلوص تمام می‌پذیریم.

حسین یآوری

فاطمه عرفانی

تابستان ۱۳۹۲

مقدمه

ابتکار تهیه و تدوین چنین مجموعه‌ای از سرکار خانم فاطمه عرفانی، دانشجوی عزیزم در سال‌های دور و همکار گرامی من در سازمان صنایع دستی ایران در دهه‌ای بعد از فراغت از تحصیل دانشگاهی و همکار دانشگاهی‌ام در سال‌های اخیر است که ضمناً دست توانایی در تولید برخی از آثار صنایع دستی و من جمله هنر کارت‌بافی دارد. استاد را تشویق کردم که کار را با جدیت ادامه دهد تا مجموعه‌ای وزین را فراهم کرد. از من خواست که به حکم سال‌ها آشنایی دیرین مدرسان او باشم. صادقانه اعتراف می‌کنم که در میان ۷۰ کتابی که تاکنون نوشته‌ام و حدود ۵۵ کتاب آن به زیور طبع آراسته شده است، جای کتابی با مشخصاتی که برشمرده شد را خالی یافتن یعنی کتابی که مختصر، مفید، دقیق و گویا باشد. در نگارش کتاب «هنرهای سنتی ایران در یک نگاه» مخاطب خاصی مدنظر نبوده ولی از آن جا که احساس می‌شد که برخی علاقمندان به هنرهای سنتی و صنایع دستی ایران، تمایل به دانستن اطلاعات پایه‌ای ولی مختصر هستند تا از خرید یک محصول صنایع دستی بیشتر لذت ببرند و بسیاری از دانشجویان رشته‌های غیر از صنایع دستی نیاز از دانستن دانشی در این زمینه نبوده و نیستند و خیل داوطلبان ورود به دانشگاه و شیفته‌ی هنرهای سنتی، احتیاج مبرم به آگاهی در این عرصه هستند، طبعاً کتاب حاضر برای گروه‌های ذکر شده بیشتر و بهتر مفید فایده خواهد بود. پایان این مقدمه، سپاس بیکران به درگاه خالق همه‌ی زیبایی‌ها و خوبی‌ها و ادای احترام به محضر استادان و هنرمندان و تشکر و قدردانی از دوستان هنر این سرزمین است که مرا مکرر مساعدت و یاری داده و از تشویق خود هرگز بی‌بهره نساخته‌اند.

حسین یاوری

بهار ۱۳۹۲